СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК XLVIII. Ч. 155. Джерзі Сити, Н. Дж., пятниця, 5-го липня 1940. No. 155. Jersey City, N. J., Friday July 5, 1940. VOL. XLVIII.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. 4-0807. THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

КОМІТЕТ ПОТВЕРДЖУЄ НОМІНАЦІЮ СТИМСОНА

ВАШИНҐТОН. — По двогодинних допитах комітет сенату для військових справ потвердив номінацію Генрія Стимсона секретарем війни в кабінеті президента Рузвелта.

За номінацію заявилися 14 голосів, проти 3. Номінацію буде тепер розглядати повна палата сенату.

Секретар Стимсон у своїх відповіддях перед комітетом обороняв своє наставлення до війни, а спеціяльно до Анґлії.

На засіданні комітету поставлено було теж внесення покликати на переслухання бувшого секретаря війни Вудринґа, котрого уступлення уможливило номінацію Стимсона, але внесення перепало.

ОБМЕЖЕННЯ ЕКСПОРТУ ОСНОВНИХ ТОВАРІВ.

ВАШИНҐТОН. — Президент Рузвелт заборонив вивіз до чужих країв усіх тих матеріялів, що є конечно потрібні для краєвої оборони.

Президент виразно вимінює амуніцію, матеріяли й машинерію. Всі ці матеріяли на будуче підлягають військовій контролі.

Цей приказ видав президент як начальник американської армії.

НАЦІОНАЛЬНИЙ ДОВГ ДОХОДИТЬ МАЙЖЕ 43 БІЛІОНІВ.

ВАШИНҐТОН. — Національний довг Америки досягає з кінцем фінансового року суми 42 біліонів 967 міліонів долярів.

За останній рік існування нового розділу уряд видав більше гроша, як американський уряд видав в котромунебудь році свого існування з виїмком років 1918. і 1919. Всі приходи в минулому році виносили 5 біліонів 925 міліонів долярів, а недобір 3 біліони 612 міліонів долярів.

ПРОТИВНІ ЮНІЇ ОБЄДНУЮТЬСЯ ДЛЯ ОБОРОННОЇ ПРОГРАМИ.

ВАШИНҐТОН. — На зборах у справі оборони краю, які скликав Сидні Гилмен, робітничий координатор краєвої дорадної комісії для краєвої оборони, заявилися представники Американської Федерації Праці й Конґресу Промислової Орґанізації.

Участь завзятих противників у цих зборах вважають заповіддю недалекого порозуміння між двома ґрупами.

ЗА ВОЄННЕ ПІДГОТУВАННЯ МОЛОДІ.

ВАШИНҐТОН. — Конґресмен Какс з Джорджії вніс у конґресі законопроєкт, щоби встановити краєвий уряд для координації всіх урядових акцій для вишколу молоді для оборони краю.

Джана Гейена, директора вишколу молоді при Корпорації Крайслера, йменувала Краєва Адміністрація Молоді директором для фахового вишколу молоді.

ПРЕЗИДЕНТ НЕ ДАВАВ НІЯКОГО ЗОБОВЯЗАННЯ ЗА ТРЕТЮ КАДЕНЦІЮ.

ВАШИНҐТОН. — На переслуханні перед конґресовим комітетом для фльотних справ заявив секретар фльоти Накс, що чутки немовби то президент Рузвелт зобовязався йому, що він не буде кандидувати втретє, є неправдиві. Президент Наксові таких обіцянок не давав.

У відповідь на запити членів комітету секретар відповів, що він є за допомогою для Анґлії, яку лише можна дати без виповідження війни Німеччині.

ГРОЗИТЬ ПОПЕРТИ ВИЛКІЯ, ЯК РУЗВЕЛТ БУДЕ КАНДИДУВАТИ.

ВАШИНҐТОН. — Ален, демократичний конґресмен з Песилвенії, заявив, що він буде попирати при виборах републиканського кандидата Вилкія, якщо Демократична Партія виставить втретє кандидатуру Рузвелта.

КАМПАНІЯ ЗА ТРЕТЮ КАДЕНЦІЮ.

СТ. ЛУИС. — Сенатор Гвілер заявив тут на краєвій конвенції руху Тавнсенда, що він проголосить свою кандидатуру проти офіціяльного кандидата Демократичної Партії, якщо цим кандидатом буде президент Рузвелт. Іншими словами, він заповів створення третьої партії.

ОСТЕРІГАЄ ГРОМАДЯН ПЕРЕД ВПЛИВОМ ГІТЛЕРА.

ПОРТЛЕНД (Мейн). — Федеральний суддя Джан Пітерс виголосив до нових громадян промову, в котрій закликав їх, щоби вони вистерігалися впливів ідеольоґії Гітлера, бо мовляв, ця ідеольоґія є „смертельною отруєю для нашої демократичної форми правління й нашого способу життя".

ЗАНОСИТЬСЯ НА МІЛІТАРНО-ЕКОНОМІЧНИЙ СОЮЗ РУМУНІЇ З НІМЕЧЧИНОЮ

БУКАРЕШТ. — Румунія є вже в обіймах Німеччини в тому розумінню, що самі румуни того переконання, що коли їх може ще хтось врятувати, то це може бути тільки Німеччина. Ось і тому відбуваються постійні конференції між членами румунського уряду і німецьким посольством, в яких має брати участь також і румунський король Карло. Той останній знайшовся в дуже критичному положенню, бо Залізна Ґвардія, себто румунські фашисти, є проти нього за давні переслідування фашистської організації. Тому і говорять, що Карло хоче зречись престола.

ВЗАЇМНО СЕБЕ ОБВИНУВАЧУЮТЬ

БУКАРЕШТ. — Румунія обурена на Мадярщину за те, що має висилати мадярських агентів і зброю до Трансильванії, щоб там підготовляти серед мадярів повстання, яке далоб їй притоку до військової інтервенції, ніби в обороні життя мадярської меншини в Румунії. Знову в Будапешті обвинувачують румунський уряд у тому, що він має роздавати в Трансильванії зброю румунам, щоб її вживали проти мадярського населення.

ЗАГАЛЬНА РЕЄСТРАЦІЯ НА ФИЛИПИНАХ

МАНІЛА. — Поліція почала реєстрацію всіх мешканців Маніли, що мають понад 18 літ життя. Реєстрацію зарядив міський уряд з виразною ціллю поборювати акцію „пятої колюмни".

РУЗВЕЛТ ВИМИНАЄ ПИТАННЯ ЗА ТРЕТЮ КАДЕНЦІЮ

ВАШИНҐТОН. — Не дивлячися на вперті запити щодо його намірів в справі поновної кандидатури на пресовій конференції президент Рузвелт не дав на запит ніякої ясної відповіди.

ЛЯВРЕАТ „НАГОРОДИ СТРАСБУРҐЕРА"

„Нагорода Страсбурґера", основана багатим американцем Страсбурґером, обдаровує кожного року твір того француза публіциста чи письменника, який ним причиняється до розвитку й поширення франко-американських взаємин та тим скріплює духові й культурні вогнища обох цих країн.

У висоті одної тисячі долярів, нагорода ця рік-річно притягає численних кандидатів, що між ними вибір є деколи тяжкий і нелегкий.

Нагорода за минулий рік припала оце, перед кількома днями, Максові Лямберові, за його найновіший твір **„Підсумки Злучених Держав за рік 1939"**. Народжений у 1879 році в Камбре, дипльомований доктор права й політичних наук, він головно відомий в наукових колах, як автор багатьох праць із політинно-соціяльної та економічної ділянки.

ЧОМУ РАДІСТЬ СИЛИ ДОДАЄ?

Коли людина сумує, то це такий настрій, що тіло починає пинявіше працювати, і людина наче частинно завмирає. Колиж людина почує якусь радісну вістку, то це так змінить її настрій, що ціле тіло стає більше оживленим. Від того ми й приємности багато зазнаємо. А що тіло більше оживлене, то може й більші праці виконувати.

ЯК ЗНИЩИТИ ХАТНИЙ ҐРИБ

Хатний гриб, який осідає між лідлогою і стелею, можна знищити в той спосіб, що в стелі треба зробити отвори, впустити ними ґаз хлору, а потім отвори заліпити.

Цей ґаз нищить всякі зародки гриба.

НІМЦІ ПРО НІМЕЦЬКІ ВТРАТИ

БЕРЛІН. — Німеччина оголошує статистину своїх втрат у теперішній війні, яку вона називає „найбільшою з усіх світових воєнних кампаній". Каже, що властиво Німеччина втратила надзвичайно мало. Від дня 10. травня, коли розпочато „блискавичну війну", німці втратили 27,074 вбитих і 18,384 пропавших та мали 111,034 ранених. Разом з польською кампанією вони втратили, як самі кажуть, 38,963 вбитих, себто менше ніж в якійнебудь більшій битві в часі першої світової війни.

БІЛІ „ДУХИ" ПРИТЕМНЕНИХ МІСТ

Як відомо, по тих державах, що воюють тепер, на ніч міста притемнюють, щоб неможливо було їх бачити з літаків. Та ходять і їздять по містах і на потемки. Для цього придумано й багто цікавих винаходів. От, наприклад, поліцаї в Анґлії, що стоять на перехрестях вулиць і дають відповідні знаки шоферам на автах та пішоходам, коли можна переїздити, або переходити, вбираються тепер на ніч у білі плащі та шоломи, а в руках держать маленькі лямпочки. Коли можна їхати або переходити з вулиці на вулицю, то такий поліцай показує зелену лямпочку, коли небезпечно — то червону.

ЗРІСТ МІСТ ПОВІЛЬНІШИЙ

ВАШИНҐТОН. — Дальша табуляція вислідів останнього перепису населення Злучених Держав показує, що в останньому десятиліттю зріст великих міст в Америці був значно повільніший, ніж він був у попередньому десятиліттю.

Деякі міста, як Філядельфія, Нюарк (Ню Джерзі), Ст. Луис і Питсбурґ виказали в 1940 році менше мешканців, ніж вони мали в 1930 р.

ЗГОЛОСИТЬСЯ ПО ҐІБРАЛЬТАР

МАДРИД. — Нема найменшого сумніву, що Еспанія буде домагатись контролі над Ґібральтаром. У цьому має запевнену допомогу з боку Німеччини, яка хоче зломити британське панування морями і такими комунікаційними пунктами як Ґібральтар чи Суеський канал.

ДОМІШКУ В МАСЛІ МОЖНА ПІЗНАТИ

Є такі махері, що так домішають якої дешевої домішки до масла, що хоч би й як приглядався очами, то тієї домішки не відріжнимо від масла. Але коли таке масло поставити під ультра-фіолетове світло, то масло дасть зовсім інакший відблиск, як домішка. При помочі такого світла можна пізнати і те, чи хто до муки першої кляси не підмішав трохи дешевої.

СКОМПЛІКОВАНА ЗАБАВА.

Діти в Болтоні, в Анґлії, вживають при забаві газові маски.

ПОГОЛОСКИ ПРО СПРОБИ ЗАМИРЕННЯ АНҐЛІЇ З НІМЕЧЧИНОЮ

ЄСТОКҐОЛЬМ (Швеція). — Не зважаючи на те, що як в Лондоні, так і в Берліні, постійно заперечують, що є якісь змагання до замирення, шведські дипльоматичні кола переконані, що такі змагання є, та що посередником у тих змаганнях є ґен. Франко, що держить у своїх руках владу над Еспанією. На такого посередника впрошується навіть і сама Швеція, про що пишеться виразно в шведській пресі. В ній кажеться, що повинна знайтись якась середина між британською катастрофою і німецьким триюмфом. Боротьба британців з німцями на життя і смерть, пишеться далі, приведе цілий світ до цілковитого хаосу, а біла раса втратить у світі провідну політичну ролю. Це мають добачувати навіть у Німеччині й тому і там пробивається серед погроз певна поміркованість щодо умов майбутнього замирення. Далі в Швеції переконані, що Анґлія не зможе оборонитись перед Німеччиною, а як війна затягнеться, то готова вибухнути в Анґлії соціяльна революція. Найбільше побоюються в Швеції того, що як війна затягнеться, то Совети будуть її використовувати для свого скріплення, а це приспішить німецько-советський конфлікт, себто буде нова війна. Ось і тому Швеції так дуже залежить на тому, щоб війна Німеччини з Анґлією була чимскорше скінчена.

В ЛИТВІ ТІЛЬКИ ОДНА ПАРТІЯ—КОМУНІСТИЧНА.

СТОКҐОЛЬМ. — Литва стає поволі „провінцією" СССР. Уже відбуваються ріжні „мітінки", на яких виднілоть таблиці з такими написами „Хай довго живе Литва як тринацята советська республика!". Найзамітніше те, що розвязано всі політичні партії, а дозволено існувати тільки одній партії — комуністичній. Усі важніші місця в центральнім уряді й на місцях є вже в руках большевиків.

ПОЛЯКИ НАРІКАЮТЬ НА АНҐЛІЮ.

ЛИЗБОНА (Портуґалія). — Оголошують розмову з одним польським офіциром, професором варшавського университету, що відбув воєнну кампанію в Норвеґії, будучи в тих військових польських частинах, що були вислані з Франції до Норвеґії. Каже, що коли їм казали покидати Норвеґію і привезли їх до британської пристані, то не було нікого з військової анґлійської влади, що ними занявсяб. Не видно було навіть ніяких приготовань до оборони перед налетами німецьких бомбовозів. Коли команда польського відділу звернулась до військової головної кватири в Лондоні, то там нічого не знали про транспорт польських жовнірів. І порадили, щоб кожний помагав собі чим і як може. Та не було ні кватир, ні поживи. Вкінці повезли їх до іншої пристані, звідки відвезено до Франції, де вже вони застали повний хаос.

НІМЦІ ПРОБУЮТЬ ЗНОВУ ФОРМУВАТИ ПОЛЬСЬКИЙ УРЯД.

БУДАПЕШТ. — Кружляють вісти, що на польських землях під німецькою окупацією готов таки повстати польський уряд. Як відомо. Німеччина вже зо самого початку загарбання Польщі хотіла такий уряд мати, щоб таким способом прибити вагу нового польського уряду, сформованого тоді в Франції. На чолі проєктованого німцями уряду мав станути Володислав Студніцкі, але цей на те вкінці не погодився. Його вивезено за те, як кажуть, до Берліна. Та тепер, супроти німецьких побід і розвалу Франції, витворилась така ситуація, що серед самих поляків повстає бажання дійти з Німеччиною до якогось порозуміння. Згаданий Студніцкі мав би таки станути на чолі польського уряду, а Польща діставаб свого роду автономію і булаб буфорною державою між Советами і Німеччиною. Студніцкого зараховують до „фашистів".

ДИСЦИПЛІНА — ОДИНОКИЙ ПОРЯТУНОК.

ВІШІ (Франція). — Славне купелеве місто Віші стало тепер новим осідком французького уряду. Він думає далі про те, щоб вернути до Парижа, але тоді, як німецька влада заґарантує йому вільну руку в діянню. Доперва тепер зачинають французи розуміти, що з ними сталося, та що події останніх тижнів такі, що можуть заважити на історії многих, будучих поколінь. Доперва тепер зачинає кожний думати в такий спосіб, що Франція не сміє загинути, та що її будучність мусить бути головною журбою кожного громадянина. І всі погоджуються, що, щоб вийти з цього нещастя, треба, щоб всюди панувала обовязкова дисципліна: цивільна й мілітарна. Цеж яких 12 міліонів людей покинули свої місця! Всюди видно дезорґанізацію і хаос. Отже, щоб завести якийсь порядок, треба в першу чергу завести всюди залізну дисципліну.

"SVOBODA" (UKRAINIAN DAILY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holodays by the Ukrainian Press and Book Company, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

ПЕРЕДПЛАТА:		SUBSCRIPTION RATES:	
Поодиноке число три центи.		Three cents a copy	
На рік	$6.00	One year	$6.00
На пів року	$3.25	Six months	$3.25
На три місяці	$1.75	Three months	$1.75
Число з суботи (з англійською частиною):		Saturday's Issue (with Ukrainian Weekly):	
На рік	$2.00	One year	$2.00
На пів року	$1.25	Six months	$1.25
В Джерзі Сіті і Загряниці:		Foreign and Jersey City Rates:	
На рік	$9.00	One year	$9.00
На пів року	$4.75	Six months	$4.75
На три місяці	$2.50	Three months	$2.50

Письменний текст оголошення має бути в адміністрації 48 годин перед появою числа, в котрім оголошуючий хоче мати своє оголошення.

За оголошення редакція не відповідає.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. 4-0807.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

РЕЄСТРАЦІЯ ЧУЖИНЦІВ

У минулу суботу президент Рузвелт підписав перший американський закон, що робить обовязком кожного чужинця підчас мира зареєструватися в уряді й дати зняти відтиски своїх пальців. З огляду на те, що закон накладає високі кари за його нарушення, з ним повинні обзнайомитися всі, до кого він відноситься, тим більше, що реєстрація має початися до 60 днів по підписанні закону й має бути покінчена до 4 місяців після цього.

При нагоді підписання закону президент видав заяву, що кидає більше світла на цю важну законну постанову. Передовсім він звернув громадянству увагу, що закон має на цілі не лише захоронити край, але й захоронити льояльних чужинців. Іншими словами, виконання реєстраційного закону буде для льояльних чужинців доказом їх льояльности, або, ще слушніше, занедбання обовязку реєстрації може бути легко взяте за доказ нельояльности.

Далі президент підчеркує, що ні реєстрація ні навіть знимання відтисків пальців при реєстрації не потягає за собою ніякого клейма. Цим президент натякає на відомий звичай американських урядів знимати відтиски пальців людей, арештованих за злочини. Цим президент виразно каже, що знимання відтисків пальців при нагоді реєстрації не має такого значіння, яке має знимання відтисків пальців у злочинців.

Не може теж реєстрація значити, що американський уряд відноситься до такого чужинця з недовірям. Навіть, як він міг стати громадянином, а ще не став, то реєстрації не можна пояснити як якогось докору з того приводу. Американський уряд знає добре, що більшість імігрантів прийшла сюди з вірою в американські демократичні встанови, й тому люди, що виконують закони, не мають від уряду нічого боятися. За кожним з них є правний догад, що він є льояльний.

Як видно з голосів преси, американці зовсім не дурять себе, що реєстрація, ба навіть зняття відтисків пальців зробить ту службу, яку вони мали би зробити, за заявами проектодавців. Справньої оборони проти так званої пятої колюмни цей закон не виставить, бо ті чужинці, що такою діяльністю займаються, не будуть реєструватися; зрештою, як самі ґазети признають, нею займаються правильно громадяни, і то часто тут роджені.

Ці голоси показують, що навіть від публичної опінії нема чого боятися ненатуралізованим громадянам, обовязаним до реєстрації. Тому вони повинні без найменшого вагання виконати цей закон, а перед тим з ним всесторонно обзнайомитися.

ШКОЛА НАЦІОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНОЇ ЄДНОСТИ

Коли перед місяцем вернула з Европи відома американська журналістка Ен МекКормик, то, пишучи про політику Вашинґтону, почала її порівнювати з політикою европейських держав. І на своє диво відкрила, що вашинґтонські політики більше займаються справами аліянтськими, тобто Англії й Франції, ніж справами Америки. Вона отверто написала, що Вашинґтон, отже серце Америки, живе европейським духом. Коли валилася Франція, а з нею була загрожена й Англія, кожен американець розумів, що Америці чогось забракне. Головно забракне їй оцієї культури, що її діставала Америка з Европи. А коли йде про Англію, то забракне Америці одного звена в англьо - саксонськім ланцюху.

Коли американські українці так часто згадують за рідний край і на його оборону складають розмірно великі жертви, нераз даються чути голоси молодшої ґенерації, що це зайве, бо час нам, американським українцям, подбати в першу чергу про занедбану Американську Україну. Є багато правди в такому домаганні, але не ціла правда. Приклад европейської війни і її вплив на думання американців старого походження, ясно це насвітлює. Оця велика й сильна не лише матеріяльними засобами, але й своєрідною культурою, Америка, опиняється тепер, як бачимо, наче без духового проводу з Европи, головно з европейської Англії. І тому саме так завзято стоять, як уряд так і прилюдна опінія, по стороні Великої Британії.

Цей приклад є важний і для так званих чужинецьких ґруп в Америці. Головно для тих ґруп, що створили свої орґанізації на підставі так званої расової приналежности, чи, як ми це називаємо й розуміємо — на підставі національної приналежности.

У першу чергу цей приклад важний для американських українців. Інші народи Америки є відломом европейських державних націй. Їхні матірні краї створили окрему культуру, яка забезпечувала політичну незалежність тих европейських націй. А проте, відломки тих народів проявляли в Америці сильне національне почуття до матірного краю. А як є з українцями? Отже українці були й є в такому положенні, що їм заборонювали культурні цінности в Европі і лише припадково, тут, у вільному краю, вони могли мати повний захист і розвивати свою культуру. Тому не диво, що, коли українська земля в Европі опиняється майже в цілости під стопою небувалої тиранії, українці в Америці це сильніше відчувають ніж відчувають інші національні ґрупи в Америці нещастя своїх матірних країв.

Досі українці в Америці мали змогу перепачковувати в Америку хоч примітивні народньо-етнографічні цінности, звязані з народньою ношею, народніми піснями і т. п. А тепер і це зачне вигибати в рідному краю, як вказує допис про Гуцульщину. Значить, що загрожена й та одробина українсько-американської культури, яку ми розвинули впродовж недовгого життя української імiґрації в Америці.

Нічого дивного, що в такому переломовому часі мусимо змагати на всі лади до утримання національної єдности між Американською Україною й европейськими українцями. Коли не буде цієї єдности, то ми, Американська Україна, відчуваємо дуже скоро цю загрозу на нас самих. Очевидно, не легке це завдання проповідувати та підтримувати таку культурно-національну єдність у теперішньому часі, коли в Америці схрещуються ріжні політичні впливи, які зачинають підпорядковувати таку акцію під „не-американство". Та саме не-американською є така акція, що хоче такі культурно - національні звязки придавити.

Над такою проблемою мусить в теперішньому часі призадуматися не лише український редактор, український старокраєвий інтелектуал та бувший іміґрант, але мусить про це думати і тут уже роджена американська молодь українського роду, і то в своїм власному життєвому інтересі. Бо як щезне стара ґенерація із своєю привезеною сюди культурою, то мусить щезнути й молода Україна. Вона не матиме звідки черпати сил для продовжування українського життя.

С.

ЧИ ЦЕ З УКРАЇНСЬКОЇ ТОЧКИ?

Як знаємо, то дуже а дуже рідко трапляється таке, щоб можна вичитати в чужинецькій пресі, а також і американській, щоб хтось писав про українські справи чи Україну з українського боку. Звичайно, а принаймні в більшості, буває так, що пишеться про це з усіх можливих боків, а тільки не з українського боку, себто не з боку інтересу українського народу, не про те, чого домагається і до чого змагає сам український нарід. З того боку цікаво відмітити, що про це взявся писати Дівит Мекензі (з Асошіейтед Прес), що то заповідає, що прийде до розриву між Берліном і Москвою. Як можна догадатись, справа звязана з актуальною тепер подією, з наступом Совєтів на Румунію і їхнім забранням Басарабії й Буковини. Це вважає Дівит Мекензі совєтським маневром, спрямованим до контролі Балкану, себто до контролі над тією територією, яку залишив Гітлер для себе. Він тої думки, що Гітлер не поставив спротиву Сталінові тільки тому, що тепер надто занятий розгромленням Британської Імперії. Каже, що рішуче не вірить, щоб Гітлер погодився з таким станом річей, щоб хтось контролював устя Дунаю, чи може ще й нафту в Румунії. А далі пише Дівит Мекензі про те, що нас найбільше цікавить. Передаємо це в дослівному перекладі для інформативних цілей, зазначуючи, що це дуже далеко американським кореспондентам до того, щоб писали „з української точки". Отже Дівит Мекензі пише таке:

„Одним з найбільш інтересних поглядів на це незвичайне положення є для мене погляд з української точки. Населення Басарабії (давніщої російської території) й північної Буковини це українці. Коли Сталін прилучив їх до російської України, то він ніби злучив усіх українців в цій частині світу, за вимком невеликого їх числа в Карпатській Україні, що належала до розчленованої тепер Чехословаччини.

„Пригадайте собі, як це було, як Гітлер розбив Чехословаччину. Тоді розголошено, що він підтримує такий рух, що має на ціли злучити в одній державі всіх українців, включаючи тих, що жили в Росії. У той спосіб він придбав би для себе багату російську Україну, котрої він усе потребує.

„Недавно знову появилися вісти, що Гітлер відновляє цю ідею. Чи воно так є, чи ні, то Сталін, занявши Басарабію й Буковину, стримав Гітлерові посягання по Україну через ці землі.

„Заки це Гітлер прийшов до сили, він поставив за засаду, що Німеччина мусить дістати Україну, щоб виживити своє населення. В його походах не сталося нічого такого, щоб змінило запотребування харчів для Німеччини. Вона дальше є в залежності від ввозу харчових засобів.

„Україна є одною з багатих земель світу. Вона належить до найбільших шпихлірів збіжжя. Постачає яких 70 відсотків російського чавуну, 80 відсотків вугля, 85 відсотків цукру і ввесь марганець, уживаний в російським промислі.

Отже, є очевидним, чому Гітлер потребує України. Та Сталін має також самі причини затримати собі цю копальню золота".

АНГЛІЙСЬКО-РОСІЙСЬКО-ТУРЕЦЬКЕ ЗБЛИЖЕННЯ

Виринають, тут і там, чутки, що в дипльоматичних колах воюючих і невтральних держав, ідуть енергійні зусилля, щоб припинити війну між Англією та Німеччиною. Ці слухи кружляють рівночасно у Вашинґтоні, Лондоні, Берліні та по деяких балканських столицях.

Нюйорський Вол Стріт має свої звідомлення про мирові зусилля, а в Полудневій Африці відбуваються збори громадських організацій, організовані партією, що стоїть в опозиції до уряду, які домагаються негайного „чесного миру" з Німеччиною та Італією.

Французи заключили примиря з Німеччиною та Італією, а це дуже ослабило Англію. Англійський уряд покладав великі надії на французьку фльоту та на французькі кольонії. Ось і тому уряд Черчіла допомагає орґанізуванню Французького Комітету під проводом ґен. Шарля де Голя, щоб продовжати війну з боку Франції.

Однак й акція де Ґоля представляється покищо неясно, коли ходить про притягнення французьких кольоній до дальшої війни по стороні Англії.

Мабуть більшість французької фльоти таки осталася вірна урядові маршала Петена та не поплила до англійських пристаней. Також французька армія в Сирії заявила, що визнає примиря з Німеччиною й Італією. Знову північно-французькі кольонії є відтяті від французького комітету де Ґоля. Ось це положення заставило Англію оглядатись знову за новими спільниками.

І тут дипльоматичні та невтральні чинники подають, що Англія працює скрито, щоб на будучий мировій конференції мала по своїм боці Росію та Туреччину. Ціж чинники заявляють, що большевицька Москва, що то „найбільше заінтересована" в остаточних цілях Німеччини, легко перейде на сторону аліянтів підчас мирової конференції, якщо в Англії повстане якийсь лівий уряд, що міг би краще співпрацювати з Росією.

Маючи при мировій конференції Росію, а також Туреччину, як теж симпатії Злучених Держав Америки, Англія, заявляють ці самі чинники, може виграти мир.

До сильних арґументів Англії при мирових переговорах зачисляють вони дальше англійську кольоніяльну армію, яка ціла й жде на приказ іти на фронт, а також й англійську фльоту.

Ці поголоски підтверджують ще такі факти, що нагла кампанія в Англії за усунення бувшого премієра Чеймберлина з уряду — притихла. Ще тому кілька днів американські кола висловлювали надію, що Чорчіл усуне скоро Чеймберлина зо страху, щоб цей не пішов за маршалом Петеном, і не заключив поспішно миру з Німеччиною та Італією, та Чеймберлин не усунений. Чорчіл не хоче зважитися на такий крок, щоб не наразити собі консервативних членів парляменту, а також хоче тримати Чеймберлина в резерві, на „всякий випадок".

Цікаво ще замітити, що німецьке посольство в Румунії, коли Росія почала окупувати Басарабію та Буковину, заявило, що це „англійський новий амбасадор в Москві, Крипс, пхає Сталіна в Румунію". Хоч німецький уряд заявив, що це не є його погляди, всеж таки існує дальше враження, що між Росією та Англією нав'язується зближення, а Туреччина, яка тепер без аліянтських гарантій здана на химери Сталіна, мусить потакувати Москві.

Зрештою, недалека будучність покаже, наскільки правди в цих таємничих здогадах та припущеннях.

ХТО ПОПИРАЄ БІЗНЕСИ, ЩО ОГОЛОШУЮТЬСЯ В „СВОБОДІ", ТОЙ ПОПИРАЄ „СВОБОДУ".

Микола Голубець.

ЖОВТІ ВОДИ

Історичний роман.

(86)

Мов буревій зірвалися сумніви в душі пана полковника. Старий королівський жовнір, гусар зпід знаку коронного гетьмана Конецпольського, станув око в око з полковником чигиринським, тим же гетьманом, на охорону козаків перед кривдами, гнобленням. Улюбленець і повірник сміливих, широких планів покійного начального вождя, боровся з підвладним нового гетьмана, що ті пляни знищив; гетьмана, що з близькими собі духом магнатами й державцями землі української до цілковитого скривдення, й поразки політики короля й Конецпольського допровадив. Шляхтич Речі Посполитої, в її лицарських традиціях вихований, починав у ньому ставати дуба на вид тогочасних понять, тих „дітей у залізо повдяганих", що сьогодні заїняли в Україні місце давних лицарів — Замойських, Жовківських, Ходкевичів, Хмельницьких, Конецпольських. Воно ж то цей „вогонь Речі Посполитої запаливши й розяривши, до втечі з місця підвелися, шляхту окраїнну, на потаху народньої мести й гніву без сумління залишаючи.

Ополяшений зверха нащадок старого боярського роду, боровся в ньому з приятелем і кумом недавнього сотника чигиринського, з ворогом тих „забіженців", усіх тих, що „кривди й трудности великі" народові чинили, що на Україну по її „мід і молоко" цілими лавами насунули, а таких як він старих шляхтичів-земляків з їх „імен і батьківщин" щораз більше витискали й викидати почали. Нарешті обиватель вільної й свобідної Польщі боровся в ньому з прадідівськими, родовими традиціями обивательства „Народу Руського", того народу, що як говорила волинська шляхта на соймі „таку вім патітур, якої і в неволі поганській християнські греки не терплять".

Зрештою боровся з собою не сам тільки Кречевський. Боролося більше таких кармазинів, як він. Вони то на раді воєнній кричали недавно, що „не наша річ козаків на Порогах бити, а на волости".

Воно ж то, гетьмана коронного від походу в глибину України спиноючи, склали в гетьманському обозі походну пісню, мовляв:

Глянь обернися, стань подивися і скинь зі серця буту,
Наверни ока, котрий з Потока ідеш на Славуту.
Невинні душі, бережи за уші вольности відіймаєш
Короля не знаєш, ради не чуєш нікого не питаєш.
Май Бога в серці, а не май лиці шляхетської крови,
Бо світ чорніє, правда знищіє, а все з твоєї волі.
Гей каштеляне, коронний ґетьмане, який ти неотеса
Слід памятати, сліду поглядати на задні колеса.
Жінки і діти, де маються діти серед степу пустого,
Як лиш молодші, як Запорозці візьмуть нам перемогу...

Нараз міркування пана полковника перебив далекий гомін гарматнього вистрілу. Один, другий, третій, батерія... Кричевський стрепенувся й чоло зморщивши, не зразу зорієнтувався, відкіля йде цей відгомін. Та чим далі плили байдаки з водою, тим дужчав і наближався гарматній гомін. Не було вже сумніву, що це ревуть козацькі батерії. Це гармати Ґродзіцкий пустив у рух фортечні колюмбрини. Так собі, на пострах ребелії, на чолі Хмельницький, на нищо й на нікого не зважаючи, голими руками Кодак узяти наважився?..

До полковницького байдака підлигнула душогубка з прапорцем капітана німецьких наємників.

— Пане полковнику! — рапортував капітан Юнґ. — Коли не помиляюся, то Кодацька фортеця в вогні!

— Правдоподібно... — відповів Кричевський так, начебто рапорт капітана не збентежив його ні трохи.

— Може наляжемо на весла...

— Можна би налягти...

— Може Кодак допомоги потребує.

— Все одно на час не поспіємо. Поки доплинемо, пан Ґродзіцький всю муніцію вистріляє.

— Не думаю, в нього є доволі муніції.

— По тому, що чую, пан Ґродзіцький бє на сполох, батеріями. Ні муніції не рахує, ні не прицілюється. Кодак ребелії не подорозі, та на весла можна налягти.

Капітан Юнґ засалютував шаблею й відплив до свого байдаку. За хвилину пробіг пароль по човнах і байдаках. Запінилися Дніпрові води й фльотиля розгону набравши, помчала, мов зграя водних птахів.

Пан Кричевський стояв на чердаку, чуприну вихрив і думав:

— Що за чорт! Погано буде з паном Хмельницьким, якщо йому Кодак у голову вскочив. Окривавиться на фортечних валах, а коли й візьме Кодак, то Пиргова це буде перемога. Леда експедиція змете його й на волость не допустить. Ґлейт короля на море маючи. Низ і цілу Україну за собою, коншахтами від татар забезпечившися, Хмельницький, замісць пана краківського за повними столами ліквідувати, за кодацьку фортецю голими руками зачепився? Божевільний чоловік! Бог його знає — чи в нього королівські пляни чи власні замисли в голові помішали! (Дальше буде).

ДЕНІ ГЛІСОН ЩЕ НЕДАВНО ТОМУ БУВ ПОЛІСМАНОМ.

Недавно він скінчив теольоґічні студії в Фордгемському університеті в Ню Йорку й висвятився на священика. Начальник нюйорської поліції доручує йому золоту чашу, подаровану священикові його бувшими товаришами.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ЗАНЕДБАНА ДІЛЯНКА.

Заняті літами долею рідного краю, українці в Америці розвинули в собі високе зрозуміння допомоги громадянським установам та жертвам визвольної боротьби. Треба бути просто гордими на оті наші успіхи. Зате гляньмо в цілком протилежний бік, тобто в наше приватне, родинне, людське життя таки тут, у прибраній батьківщині. Який велитенський контраст!

Минулими літами читали ми українські ґазети може навіть пильніше, ніж тепер. Але, скажімо по правді, що нас у них найбільше інтересувало? Ото „файт". „Файт", що став прокляттям нашої іміґрації довгими літами. „Файт" не за засади життя, не за високі ідеали, не за те, хто більше добра принесе рідному народові, але „файт", щоб докучити якомусь противникові. Не можна заперечувати, що були полеміки на ідейнім тлі. Але й ті ведено часто не „ідейними" засобами. Серед тих файтів ми призабули за те, що ми люди, що нам треба теж розвинути й плекати якісь родинні, товариські звязки й форми життя.

Виїхали два такі противники до рідного краю. В Америці вони не стрічалися навіть на манифестаціях. А в рідному краю вони обидва засіли до одного стола при горнятку кави в каварні й на думку їм не приходило, щоб сваритися. Говорили як приятелі, як члени поневоленої нації. Колиж приїхали в Америку, то вони знову на себе „зизом ґаяділи", очевидно, в ґазетах. А коли прийшла пора, то знову пішли „файтом" проти себе.

Це зразок. Не шукаймо причин цього явища. Ствердім наразі самий факт, що так є. І погляньмо, які наслідки цього явища. Скажімо: Чи радіємо ми коли особистими успіхами нашого сусіда, нашого земляка — „краяна"? Чи відчуваємо, що цей успіх, не частина нашої громадянської сили?

Скінчився шкільний рік. Скільки то наших земляків мали в школах діти, що покінчили їх з найвищими похвалами. Цеж наші гордощі, наш національний осяг. А скільки то наших родин уладжує якісь приняття, домашні, чи хочби родинні забави з такої нагоди? Чи чують оті діти від наших земляків якусь заохоту з боку інших українців до дальшої праці й науки в імені хочби лише особистого добра, як уже не в імені національної справи? Якже різко впадає в очі недостача розуміння властивої ваги такого родинного, громадського національного тепла! Як дуже відбивається на нашому житті недостача взаємної зичливости в наших особистих, родинних чи навіть і громадських справах!

Примітивна зависть опановує нераз нашими земляками до тієї міри, що не подамо помічної руки нашому сусідові, громадянинові, навіть і членові родини, щоб, борони Боже, він не став „чимось" в нашій громаді. Коли навіть припадково дістанеться на сторінки української ґазети якась новинка, що десь там відбулася родинна забава, родинний ювилей, то многі відносяться з призирством до таких новинок. Ще й докоряємо нераз редакціям, що поміщують такі вісти. Ще й кпимо собі, що пошанована ювилеєм людина належить до „панів", чи там по американськи „биґ шат". Виглядає, що радше ми прочитаємо новинку, що якийсь українець допустився скандалу і поліція його арештувала, бо тоді малиб про що говорити, висловлювати свої моралізуючі завваги, докоряти браком розуму за те, що, мовляв „дався злапати", і т. п.

Чиж диво, що серед таких відносин в нас занепало цілковито родинне, товариське життя, занепала просто людяність, а з тим і занепадає громадянський, національний інтерес. У всіх американських ґазетах ви знайдете рубрику із „товариського життя" („Сошел лайф"). В Америці є вже „Гу іс гу?", що містить спис видніших громадянських діячів, а в нас многі глядять на того роду речі як „панські". Очевидно, що в таких обставинах є повно нагод не до товариського й культурного життя, а тільки до некультурних файтів. А того роду „файти" вбивають можливости громадянської праці, яка вимагає вирозуміння людських слабостей і недостач.

Світозір.

ЯК СОНЦЕ ДОДАЄ СИЛИ ЛЮДИНІ

Сонце не тільки світить людині та нагріває її. Сонце й сили додає людям. У яснім сонячнім світлі знаходиться і ультра-фіолетне проміння, що шкідливе очам, але помічне тілові загально. Таке проміння шкодить очам, коли гляди прямо на сонце. Та цього людина не робить. Повіки охороняють очі від шкідливого фіолетного проміння. Та оте саме проміння здоровля й силу приносить людині, коли сонячне світло світить на значну частину людського тіла, прямо на шкіру.

Ультра-фіолетне проміння сонця доставляє тілові живлин (вітамінів) кляси Д. А коли тіло має подостатком оцих живлин, то і кости кріпшають і тіло набирає такої сили, що може вживати отой кальцій (вапень), що знаходиться в поживі. А досліди німецьких вчених та американського наукового дослідника д-ра Роела С. Перкинса доказали, що тільки ті атлети-змагуни мають найбільше витревалости та сили, що мають у тілі подостатком кальцію й фосфору, та що більшу часть свого життя живуть надворі, на сонці.

Та колиб людина мала в собі й величезні засоби кальцію, але жила тільки в хаті, рідко коли показувалася на сонце, то користи з таких засобів кальцію не булоб. Колиж неможливо часто бувати на сонці, то треба бодай пити потрошки транку („кад ливер ойл"), що має в собі живлину кляси Д. Ця живлина знаходиться в таких поживах, що мають і живлину А, тобто в молоці, маслі, сметані, в рослинних оліях та густих товщах, в яйцях та в свіжій городині.

Мирослав Семчишин.

ЯК ДАВНІ УКРАЇНСЬКІ ПИСЬМЕННИКИ УЯВЛЯЛИ СОБІ СВІТ

Зноміж багатьох ріжних-преріжних питань, звязаних з життям наших предків, насувається нераз питання: як то наші предки уявляли собі цей світ, як собі уявляли Землю.

Ясна річ, що такі справи не були колись доступні ширшому загалові. Ними займалася жмінка вчених, письменних людей, що принагідно у своїх писаннях висказували свою гадку про те, як вони собі цей світ уявляють, та як він, на їх думку, збудований. Їх погляди спиралися на ріжні відомости, одідичені по ріжних старовинних народах, що цими справами цікавилися.

Про все це хочемо коротко тут розповісти.

* * *

До XV. в. джерелом усіх відомостей про світ була Біблія, в її рямці вкладали тоді всі знання історичні та природознавчі. Найдокладнішим і обширнішим поясненням тієї частини Біблії, де є мова про сотворення світу, була книжка „Шестоднев". Тут оповідалося за Біблією, як Бог у шість днів сотворив світ, а далі йшли вже ріжні оповідання про повстання світу так, як про це розповідали в себе ріжні старовинні народи, римляни, греки, тощо, алеж найбільше — народи середньовіччя. Джерелом географічних та астрономічних знань на давній Україні був твір візантійського письменника з VI. століття по Хр. Кузьми Індикоплова: Книга глаголемая „Християнська топографія". Індикоплов був купець з міста Александрії, сучасник візантійського цісаря Юстиніяна І. (527—565). Як купець, він часто подорожував, між іншим, відбув декілька подорожей до Арабії та східньої Африки. З кінцем життя постригся в ченці, а тоді задумав написати твір, що був би викладом астрономічних і географічних знань про світ і та водночас противагою до Птоломеєвої системи, що вважала Землю за кулю, довкола якої обертаються всі небесні тіла. Цей твір, як багато інших творів візантійського письменства, дістався до Болгарії, а звідтіль і на Україну, і тут сильно поширився.

Цей твір складається з дванацятьох частин. За апокрифами (тайні твори, що доповнювали або поясняли Св. Письмо) Індикоплов розказує, що Земля це велетенська площина, збудована на подобу ковчегу Ноя та сторозавітньої скинії Мойсея. Площина ця має форму четирикутника, що є окружений із усіх боків океаном. По краях Землі здіймається велетенська стіна, що вгорі сходиться з небом, яке творить начеб то надземне склепіння. Сонце кружляє довкола Землі, а на ніч заходить за високу гору на півночі. Всіма рухами сонця, місяця, зір та взагалі всіма небесними тілами кермують окремо для цього призначені янголи, що їх Бог до тієї служби покликав четвертого дня створення світу. Все це вони робитимуть до кінця світу, поки зорі не поспадають із неба — і тоді прийде кінець світа. Крім цього, в цій книзі є ще багато інших дуже цікавих оповідань про світ, але всіх їх тут подати не можемо. Всі вони прикметні для умовости тодішніх людей та їх поглядів на світ.

Багато казкового щодо будови світу читаємо в творах проповідників із 17. століття, н. пр., Йоаникія Ґалятовського (помер у 1688. р.) одного з найчільніших і найбільш освічених людей того часу. У збірці його проповідей під наголовком „Ключ розуміння", а власне у другій проповіді на Благовіщення Пресв. Богородиці, знаходимо таку цікаву згадку про існування одинацятьох небес, що порозміщувані на небесних тілах: 1) небо, на якому знаходиться Місяць, воно дає людині ріст; 2) небо, де є Меркурій, дає людям гарні речі; 3) небо Венери — робить людей милосердними; 4) небо Сонця — дає людям розум і почування; 5) небо Марса — дає людям хоробрість; 6) небо Юпітера — дає людям силу; 7) небо Сатурна — дає людям могутність; 8) небо Тверді — де знаходяться; 9) прозоре, хрустальне небо; 10) небо, що ворушиться й обертає всі інші небеса; 11) небо емпірейське, де є божий престіл.

Розуміється, всього того Ґалятовський не придумав сам, а повичитував у середньовічних чужих письменників, що про це писали. Ця справа, як небо виглядає, цікавила сильно всіх людей середньовіччя. Про це ходило між народами Заходу багато оповідань, де були посплутувані християнські первні то з місцевими, то ґрецькими, то римськими. Відомож, що на основі таких оповідань і повстала славна „Божа комедія" великого італійського поета Данте Аліґієрі. Ґалятовський у своїх творах усе зазначував, звідкіля брав такі свої описи.

Дуже цікаві думки Ґалятовського про затьміння Сонця, Місяця, про вітри (що виплівають з підземних скель і печер, а потім знову туди вертаються), про бурі, громи і т. д.

Інший проповідник того часу Кирило Транквіліон-Ставровецький (помер у р. 1649), у свому творі п. н. „Зеркало богословія" ділить світ на дві частини: на видний і невидний. Невидний це янголи й демони (злі духи); видний складається з чотирьох стихій, живлів: повітря, води, землі й вогню. Небесна твердь, на його думку, непромочна, суха, легка матерія, в яку вставлене Сонце, Місяць і зорі. Над твердю (небесним склепінням) розлита вода, що береже її від пекучого сонишного проміння. Земля округла. Вона й море мають своїх янголів-хранителів. Ясна річ, що всі ці погляди теж узяті з середньовічних європейських письменників.

Під кінець 17. ст. у творі іншого українського проповідника Симеона Полоцького (1629—1680) п. н. „Вінець віри" знаходимо теж цікаві погляди на світ. На думку Полоцького є троє неб: 1) найвище — рухоме; 2) хрустальне, що обертається зі страшною швидкістю; 3) твердь, з двома поясами, непорушним поясом зір і поясом планет. Планетний пояс розділений за числом планет на сім кругів. Від Землі до тверді є 800,000 миль, а від верху Землі до найвищого неба так далеко, що колиб хто хотів туди їхати зі швидкістю 80 миль на годину, то його дорога тривалаб 50 тисяч років. Планети й зорі кружляють тими самими дорогами. Сонце 166 разів більше від Землі. Воно посувається на годину 717 миль (колиб людина хотіла їх пройти, потребувалаб 10 день і 2 години часу). Земля округла, холодна, важка. Вона — осередок усієї вселенної. У її середині є пекло (ад). Землетруси повстають через рух злих духів у пеклі.

Коли згадати, що всі ці відомости про світ ширили найбільші наші тогочасні вчені, й що це діялось у 17. столітті, коли вже у світі знали науку Коперника — вони нас трохи дивують. Алеж відомо, що в нас наука трохи спізнилася в порівнянні з західньо - европейською. Тай і дивуватися тут нічого. На Заході здавна люди мали високі школи, в нас треба було їх здобувати тяжкими зусиллями. До того ж це був час, коли наш народ боровся за своє існування, час великих козацьких боїв, коли вся українська земля спливала кровю в боях за незалежність.

Спинимося ще на одному цікавому памятнику з 18. віку, що повстав у глухій закутині української землі, на Закарпатті. Маємо на думці „Тишівську Александрію". Тут поруч основного оповідання про вчинки македонського царя Александра Великого подибуємо відомости про світ:

„Вся Земля є у крузі, а море обливає її довкола. Земля є в осередку неба так, як у яблуку зернята, або в яйці жовток. Землю придержує небо зверху, зі споду і з усіх боків, а цьогосвітній видний круг обертається так, як млинове колесо. Блакитне небо, що його бачимо, двигає на собі світ, двигає й Сонце, Місяць і зорі, й називається твердь. Обороти небесні обертаються, як точило, чи пак колесо зі Сонцем, Місяцем, зорями і планетами небесними, тимто треба знати, що коли в нас день, то під нами ніч і навпаки. Так, обертаючись, світове коло творить дні, тижні, місяці й роки.

„Неб є одинацять. Десять з них окремо, а окремо трипередільне видне небо, що розділене на три частини. На третьому переділі поставив Бог Сонце, бо як би воно було на найнижчому, своєю гарячою спекльб усесвіт, попалилоб і повисушувалоб моря та ріки. Але й так Сонце, коли йде над океанське море, випиває його ясністю свого проміння, тимто й океанське море проковтує всі ріки й води Землі. А в морі є така риба, створена Богом на початку світу, що лежить головою від Сонця. Вона огорнула своїм тілом ціле океанське море, а свій хвіст притулила до голови й накрила ним її. Ця риба, водяна душа, називається Левіятан. Крім того, в океанському морі є дванацять вікон (вирів), що сягають аж до його дна. Море переділене піском, що відділює воду від незглибних глибин. В тому піску є вікна (12), а коло них 12 китів, що живуть там від початку світу. Коли з божого наказу ці риби відступають від вікон, вся океанська вода вливається в підпіскові глибини, тому в літі всі ріки й озера висихають, — колиж своїми тілами прислонять їх, річки знову наповняться водою. І як бу кити відступили на кілька місяців від вікон, вся вода ввійшлаб у глибини й на світі запанувалаб страшна посуха. І навпаки. Якби задовго лежали біля вікон, вода не малаб куди подітись і затопилаб, як за часів Ноя, всю землю. Власне тоді Бог, щоб покарати людей за гріхи, велів китам не уступатись, і потопа затопила світ. Але коли надійде останній день світу, Бог не затопить його водою, а тільки зішле страшний вогонь, що спалить усе. Це буде вогняна потопа, гори порозсипаються й постоплюються, наче те олово, а потім знову вода залле все й буде всьому кінець".

Ясна річ, що тепер на такі казки кожна й не дуже освічена людина буде знизувати плечима. Але для 17. й 18. віку, коли людям не було змоги набратися кращого знання про світ — усі ці оповідання заспокоювали їх цікавість і жадобу знання, й вони радо читали такі книжки. І коли ми про те тепер пишемо, то тільки тому, щоб наш читач перенісся думкою в ті часи й постарався зрозуміти духовий стан наших предків із тих часів.

ЧИ БУДЕ КАНДИДАТОМ?
Вилієм О. Доглас, що старається добити номінації на кандидата Демократичної Партії на уряд президента Злучених Держав.

ЛИСТУВАННЯ РЕДАКЦІЇ

С. І. Т., *Єйл, Міш.* — Дуже дякуємо за витинок з місцевої преси. Дуже цікавий. Використаємо його. В тутешній американській пресі цього не було.

І. Ш. — Подаємо про реєстрацію ті відомости, які можна було досі зібрати. Думаємо, що в короткому часі дістанемо дальші інформації, між якими буде можливо відповідь на те питання, яке ставите. Як тільки це дістанемо, напишемо про це в „Свободі".

ВІЛКІ, КАНДИДАТ РЕПУБЛИКАНСЬКОЇ ПАРТІЇ НА УРЯД ПРЕЗИДЕНТА У РОЗМОВІ З ГАЗЕТЯРАМИ.

ПО ДОРОЗІ НА ОСТРІВ БАЛІ

(За Йосифом Томасом.)

Голяндський кольоніяльний острів Балі донедавна не відвідували чужинці, тому нема про нього інформаційних підручників для туристів.

Балі лежить на схід від Яви. „Ван Лянсберґе" — невеличкий корабель т-ва К. П. М. (батавського к о р а б е л ь н о г о товариства: Конінклійке Пакетварт Матсчапій) більше задля транспорту товарів ніж для пасажирів пливе там тридцять годин попри побереже Яви та Мадури. На тамошніх водах звуть цей корабель загально „піг-експрес" (піг — значить: безрога), тому що головним транспортом того корабля є свині, які везуть із Балі на Яву. Для того цінного, вразливого на тропікальну спеку товару корабель має ліпше уладження, ніж для пасажирів, які мають лише малу ідальню та частинку чердака. Одначе чистота є всюди, головнож зразкова в маленьких кабінах.

На чердаку було нас пять пасажирів, крім мене два американці, також туристи, англійський торговельний аґент і голяндський кольоніяльний урядник. Більше чужинців не може їхати рівночасно на острів, бо там нема готелів, а кожен зданий на державні пасанґрагани, що мають по 2—4 кімнатки.

Наш „піг-експрес" п л и в майже ввесь день попри південне побережжя Мадури. Вона, в протилежності до Яви, заселена народом пильним і ощадним, одначе дуже запальчивим, так що більшість спорів рішають тут кинжалом. Наближався кінець дощової пори, над островом збігалися останні хмари, густі й темні, що над верхами гір творили гарні образи. Трохи далі над морем пекло сонце й освічувало струї води, що лилася з хмар. Тропікальні дощі короткі, а падуть тяжко наче олово.

На узбіччі зполудня корабель причалив у малій пристані. Семене на східному розі Мадури. Кількох туземців із міжпокладу висіло з корабля, всідали в човна та плили до берега додому. Були видно на роботі або на Яві або на голяндських кораблях, що пливуть до Европи, а тепер верталися до дому з заробітком. Молоді хлопці в коротких штанах і білих блюзах, на голові батікова хустина з бурими визерунками, завязана на зразок малого турбану. Виходили також дві дівчині темної шкіри, від грудей на діл обвязані батіковими саронґами з бурими цвітами на білому тлі. Чорне волосся сплетене в дві коси, звинені в колачик, а в ньому застромлені білі цвіти. Везли собі кілька бамбусових кліток із пестрими папуґами. Вони ввесь час щось собі говорили. Певно в одним із 60 діялектів голяндської Індії, а може то була їх власна, пташача мова, якої навчилися в пралісах Борнео або Целебесу.

Із пташачих пасажирів покинуло корабель лише кілька кліток із півнями, яких вправляють до двобоїв. Туземці на Балі будуть тих півнів доглядати ліпше, ніж власні діти. Може бути, що ними зароблять гроші, а може програють усе, що мають. Вони вміють дати все за роскіш пристрасних боїв півнів. Ті бої внесуть у їх життя зміну, бо вони в більшості дармують. Голяндська влада заборонила щоправда двобої півнів, одначе кожний прилюдно плекає цю домашню птаху та потайки, на далеких місцях беруть участь у тих забавах.

Рано перед сходом сонця корабель закинув якір перед малою пристаню Баневанґі. На побережі розложилося невеличке село з мечетом, що мав три широкі, низькі дахи постепенно понад собою. Здовж моря та далеко в глибину краю росли прегарні кокосові пальми, яких верховіття хиталося в ранішньому леготі. Просто з моря виставав високий вулькан. Червоне сонце виринало з моря та забарвив на рожево хмари, що плили над кратером. Потім розяснилися синаві узбічча вулькану, а сонце залило своїм жаром прибережну рістню темно зеленої барви. На півночі зарисовувався другий та третій вулькан. День пробудився, кратери вульканів дивилися невинно в хмари, а довкола простягалася непорушна синява моря. В природі був спокій.

Вполудне корабель плив уже попри північне побереже. Синаві гори виступали від моря та йшли в глибину всього острова. Їх нижчі узбіччя вкриті були зеленою, а над вершками нависли білі хмари. Ввесь острів наче купався в синяві, що є прикметною тутешнього ланцюга гір.

Споміж кокосових пальм і бананів визирало кілька білих домиків із червоними дахами. На побережі стояли люди. То була пристань Белеленґ. Головне місто чи радше найбільше село острова Сінґараджа є може яку милю далі в глибині. І так є всюди в голяндській Індії, начеб це була памятка із давніших, не дуже далеких часів, коли то населення ставило собі хати не занадто близько від побережа, щоби так забезпечитися проти наїздів морських опришків. На березі чекав на мене аґент корабельного товариства з автом. Шофер був буґенез, туземець із південного Целебесу, що говорив лише своєю рідною мовою та по маляйськи. Моїм провідником, а рівночасно перекладчиком був китаєць, родом із Балі, а вихований в Сінґапорі. Говорив по китайськи, анґлійськи, маляйськи та балінеськи. Балі, як усі острови в голяндській Індії, має свою власну мову.

Заки ми виїхали, я пізнав цікаву жінку.

— Подивіться на цю жінку, — сказав аґент і привитався з нею ввічливо.

Була то жінка високої, сильної постави, рішучої ходи, якою визначаються туземки на острові. По саронґу, що закривав груди, мала отворену блюзку в червоні цвітки й такуж суконку. Не була вже молода, тому носила інакшу одежу, ніж це є звичайно на острові. Було їй може з тридцять пять літ, або з' сорок. Гарне овальне лице, великі, чорні яскраві очі.

Прийшла над беріг подивитися на приїзд корабля. Через руку мала перекинених кілька саронґів, певно напродаж.

— Що це за жінка? — спитався я.

— Патіма, — відповів аґент. — Увесь острів знає її пригоду, а туземці на півдні досі не забули, що вона провинилася проти релігійних звичаїв. Одначе тут на півночі всі мають для неї пошанівок.

Патіма була одна з жінок туземного князя в південній части острова. Мала сімнацять літ, як помер її чоловік. Згідно із звичаєм індійської релігії мали її живцем спалити разом із тілом небіжчика. В Патімі, тоді гарній дівчині, пробудилася любов до життя, тому вона крадьки втекла в джунглі та після багато трудів дісталася на північне побереже, де просила охорони в голяндської влади. Між туземцями на півдні булиб її стрінули страшні муки. Голяндська влада заопікувалася нею та доставила її на Яву. Там жила довго під їх охороною. Пізніше, як небезпека минула, вернулася на Балі й живе з того часу в Сінґараджі, де продає саронґи та ріжні куріозітети.

Від 1910. року туземці не спалили вже ніодної живої вдови на Балі. Доля Патіми й досі є в живій памяті та здобуває їй симпатії серед чужинців.

ЧОМУ РОСЛИНИ МАЮТЬ ОТРУЮ

На світі є багато й таких рослин, що мають отрую в собі. Та отрую самим рослинам придається хіба тільки на те, щоб охоронятися від травоїдних звірят. Іншого вжитку ботаніки не бачать. Значить, що й рослини мають в собі щось подібне до розуму, що придумує всякі способи, як би рослину охоронити. От, наприклад, є такі рослини, що ловлять хробачків та мухи і споживають. Є й такі, що видають з себе відпорний сопух, коли яке звірятко діткнеться їхнього листя.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

ПАТЕРСОН, Н. ДЖ. Мітінг відділу 64. відбудеться в суботу, 6. липня, в годині 7. ввечір, 435 Мейн ул. Просимо всіх членів прийти, бо то буде піврічний мітінг. Контроля контролювала книжки. Будуть дуже важні спра. Прошу членів, щоби принесли свої вкладки, бо інакше будуть суспендовані. — Іван Бурней, секр.

МАНВІЛ, Р. АЙ. Місячні збори Тов. ім. М. Драгоманова, від. 181., відбудуться в суботу, 6. липня, в годині 4. пополудні, в У. Н. Домі на Компилай Гил. Обовязком всіх членів прийти на означений час, бо є важні справи до полаґодження. Напоминається членів, котрі винні то Товариства, за котрих членів Товариство платило вкладки до Союзу, щоби той довг віддали. — Ю. Ясінчук, предс.; П. Тиняк, кас.; П. Черкас, секр.

ПЕРТ АМБОЙ, Н. ДЖ. Місячний мітинг Бр. св. Василія, від. 168., відбудеться в суботу, 6. липня, в годині 8. ввечір, в У. Н. Домі, 760 Стейт Стр. Проситься прибути всіх на час. Мітінг проголошується в суботу з причини тої, що в неділю, 7. липня, відбудеться пікнік Братства. — Гр. Дачишин, предс.; Гр. Бабин, кас.; П. Маник, секр.

РОЧЕСТЕР, Н. Й. Піврічні збори Сестр. Рожд. Пресв. Богородиці, від. 36., відбудуться в суботу, 6. липня, в гали церковній, в годині 7. точно. Проситься члениць явитися на означений час, бо маємо важні справи д вирішення. Контрольна комісія буде здавати справоздання за 6 місяців. Кожна членниця мусить явитись на піврічних зборах, котра не явиться підлягає карі після статуту. Ми змушені відбути піврічні збори тиждень скорше, бо на 13. липня не могли робити мітингу через перешкоду. — Марія Гайсак, предс.; Анастасія Грицак, кас.; Марія Ходак, секр.

ЧОМУ ШКІДЛИВО ГЛЯДІТИ НА ЯСНЕ СОНЦЕ

Голим оком можна прямо глядіти на сонце тільки тоді, коли воно сходить, заходить, або крізь рідку хмарку. Ми ніколи не глядимо прямо на сонце. От тільки так на миг ока час від часу глянемо на сонце, а властиво на його ясне проміння. І вже навіть і так вложене в голові око та охоронене повіками й рісницями, щоб на нього прямо не могло світити надто ясне сонячне проміння. А то тому, що ясне сонячне проміння має в собі й ультра-фіолетові промінчики, що шкодять зорові. Ті промінчики навіть знищилиб зір, колиб людина змусила себе глядіти прямо на ясне сонце хоч з чверть години. Оті самі промінчики, що шкодять окові, засмалюють в літі шкіру та загально уздоровляюче впливають на тіло.

ДЛЯ КУХНІ

Начинена біла риба.

Очищену рибу натерти в середині солею. Три горнятка мягких кришок перемішати з одною малою потертою цибулею і трохи посіченої петрушки і разом з трьома ложками масла легко присмажити. Додати трохи соли і перцю і наповнити цим рибу, зішити боки і смажити в горячій печі поливаючи трохи розтопленим маслом. Рахувати 20 мінут на кожний фунт. Подавати покраяну на кружки.

Посічена печеня.

1½ горняти мягких кришок (потертий хліб), 1½ горняти молока, ¾ чайної ложечки соли, 1 пучка перцю, 1 яйце, 2 ложки дрібно посіченої цибулі ½—¾ фунта посіченого мяса, половина телятини і половина худого свинячого мяса.

ПОСМЕРТНІ ВІСТІ

Дня 15. червня 1940 р. помер у шпиталі на тяжку недугу довголітній член Бр. св. Петра й Павла, від. 195, у Піксвил, Н. Й.,

ПЕТРО БИҐУНЯК.

Походив зо села Панкна, повіт Горлиці, Західня Україна. Родився 21. червня 1886.

Похорон відбувся 18. червня з дому жалоби до церкви св. Петра й Павла, відтак на вічний спочинок на католицький цвинтар Асомшен.

Покійний полишив у смутку жену й девять дітей: Павла, Василя, Михайла, Юрія, Данила, Федора, Анну, Олену й Марію. Оставив теж 3. братів, один у старім краю, два в Злучених Державах.

До Америки приїхав 1906. року. До братства вступив 8. жовтня 1910., і був два рази секретарем, а потому касієром і делеґатом на конвенцію у Вилкс-Бери. Також був секретарем парохіяльним.

Нехай земля Вашингтона буде Йому пером!

А. Биґуняк, секр.

В КОЖНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА".

ТАРЗАН, ч. 44. Новий ворог.

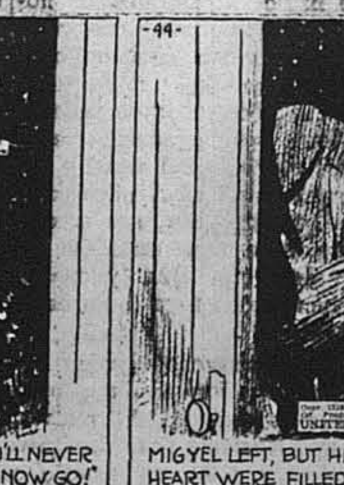
Маріка скочила наперед, аби, вбиваючи напасника, оборонити Тарзана, або самій бути вбитій. Але Тарзан вже обезвладнив напасника.

„Міґель!", закликала дівчина. „Чому ти хотів забити Тарзана?" „Бо я не хочу мати суперників", князь Міґель відповів.

„Наші батьки заручили нас, але я ніколи не піду за тебе заміж", згірдливо відповіла Маріка і приказала Міґельові відійти.

Міґель справді відійшов. Але його заздрісне серце і його мстивий ум думав про те, якби за те якслід розплатитись.